

Taxa postala
pártitá Du num.
No. 244718/929.

Szerkesztőség
és kiadóhiv-
atal

16. Telefon: 18-89. Elnök
Havonta 110, negyed
évre 600, egészévre 1200.
Zsido: Havonta 2, negyed
évre 12, egészévre 24.
Hirdetések díjazása
„UJ KELET” a leg-
jobb hazai sajtóság
1938. Október 28.
1938-3699. Csesvan 3.
XXI. évfolyam, 241. szám.

UJ KELET

ZSIDÓ NAPILAP

Director-Pfezer-
késztő: Dr. Mar-
ton Ernő. Admi-
nistrátor delegat si gnan respon-
bil-Felelős igazgató: Schwartz Ede
Proprietar-Tulajdonos: Fraternitas
S.A.L.G. Editura Registrat publico
jurnalor periodice No. 43. Dos. 838-
1938. Tribunalul Cluj, Scozia 22.

Ara 5 lej

Péntek, október 28.
1938-3699. Csesvan 3.
XXI. évfolyam, 241. szám.

Az engedélyezett palesztinai bevándorlás

Soha Palesztina nem állott oly élesen a világ érdeklődésének középpontjában, mint ma. A kormányok, világsajtó reflektorai arra a kis, verekített és vértől áztatott területre összpontosul, ahol a zsidó nép először oly nemes és tisztelgetet parancsoló hősiességgel és önfeláldozással védte a zsidó nyugalom és a zsidó szabadság pozícióit. Ez az érdeklődés egészen friss keletkezése. A nyugati zsidó pi-
nir munka esztendeiben, midőn a vállalkozási kedv, a verejtékes odaszállítás legteljesebb mértékben a homokbuckák helyébe és vizet fakasztóit a szőlőből, midőn kolóniák és városok születtek meg, csak néhány humanista intő-
lektuel tartotta kötelességének, hogy elismeréssel adozzék a művel szemben, amely a kor egyik legsúlyosabb nemzeti és társadalmi problémájának megoldását készítette elő.

A világ csak akkor figyelt fel Palesztinára, midőn az arab terrorcsapatok zendülése kibört. Annyira mélyen hallgatott az egészen és félig totális államok sajtója és rádiója a zsidók csodálatos palesztinai alkalmatlansáiról, éppoly meglepő hűséggel regisztrálják két év óta, nap-nap után a terror minden megnyilatkozását és nem objektíven regisztrálták. Elnagyítva, eltorzítva veitették a világ elő a palesztinai eseményeket és minden áron igyekeztek elbűteni az embereiket azt, hogy egész Palesztinában megállt az alkotó élet, mert minden a terror jegyében áll. Az olasz, de különösen a német távirati iroda, a hűbért DNB volt a főforrása és tiz-
fészke ezeknek az ál- és rémhíreknek, amelyeknek terjesztésében a német rendszer éppoly nagy mestereket bizonyított, mint aminek felháborodással cáfolta és cáfolja a belső német bajtöröl és a náci terrorcsapatok rémségeiről külföldre jutott híreket. Hitler maga Nürnbergi beszédében felfektette palesztinai kártyáit és végzetlenül kirokódul könnyeket ejtett az „enyomott arab szabadságharcosokért”.

Erre a bizonyítékra egyébként nem volt szükség. Anélkül is tudta a világ, hogy német pénz szervez és német fegyverek rognak Palesztina fensíkjaiban. A német világuralmi törekvéseknek útjában áll az angol birodalom közlekedési stratégiai pozíciója. Mussolini is kivette részét az arab felkelés támogatásából, a barri rádióállomáson keresztül éppoly, mint a közvetlen propagandából és anyagi támogatásból. Ezek az erők és nem az arab ellenállási alap almentálhatta ez a több mint két éves guerrillaharcot, amelynek során a megújított zsidó nép hátsorságának, hősiességének és önmegtagadásának profilla oly imponálóan bontakozott ki.

Az Uj Kelet hasábjairól állandó kontaktusban tartottuk olvasóinkat az eseményekkel. Semmit sem halgattunk el, bármennyire is fájdalmasok voltak számunkra egyes palesztinai híradások. Helyt adtunk azoknak a verzióknak is, amelyek a Balfour-deklarációról való lemondásról, palesztinai parlament létesítéséről, az ország kantonokra való felosztásáról, stb. szóltak. A kihívásokkal szemben, akiknek körében veszedelmes divattá vált a palesztinai építmunka sikerében kételkedni, nem mulasztottuk el hangsúlyozni, hogy a verziók fölött áll a zsidó népek Palesztinához való elévülhetetlen joga, éppoly, mint annak nemzeti és világpolitikai szükségessége, hogy a mindentudóan kiszorított zsidó tömegek számára a nyugalom és a békés munkának egy helye, egy otthona biztosítható.

Kétségbe vontuk, hogy a terror, a nyers erőszak elvitathatatlanul a zsidó jogokat és nem létező teheti a zsidóság világhelyzetét. A terror valóban megszüntet van. Nemcsak azért, mert az angol kormány végül is elhatározta, hogy rendet terem, de mert a negyven plasztér, vagyis közel négyszáz lejtér — amennyi a terroristák napi zsoldja — sem igen lehet már embert találni erre a féltettebb veszélyessé vált foglalkozásra. Politikai síkon pedig közelépett Észak-Amerika. Az amerikai zsidóság egy emberként mozdult meg és vetette lathá minden súlyát Palesztinára. Egyetlen napon 450 gyűlést tartottak és 64.000 távirat ment Roosevelt elnökhez, akiknek közbenjárását kérték a pa-

Roosevelt rádióbeszédében Amerika felfegyverkezését sürgette

Hoover Roosevelttel szemben dicsérte a müncheni egyezményt és megállapította, hogy Amerikának nem kell tartania a totális államoktól. Elmarad Beck lengyel külügyminiszter berlini utja

Prága, október 27. (Rador.) Hivatalos közlés szerint a prágai kormány Budapesthez eljuttatott jegyzékében őszinte akaratát fejezi ki a magyar kisebbségi kérdés közvetlen és teljes rendezésére. Prága elfogadja az olasz-német döntőbíráskodást, de amennyiben Magyarország Lengyelországgal bevonását is kívánja, úgy a maga részéről Romániát ajánlja döntőbíróul. Ugyanakkor vegyes bíróság megalakítását javasolja magyar és csehszlovák szakértőkből, akik az átadandó területek kiürítésének és átadásának módját, illetve végrehajtását szabályozzák.

Pozsonyi jelentés szerint a szlovák igazságügyminiszter tegnap Bécsben járt bizonyos kérdések letárgyalására, majd visszatért Pozsonyba.

Minisztertanács Budapesten a cseh válasz ügyében
Budapesti jelentés szerint a magyar kormány délelőtt tanácskozára ült össze, amelyen megvitatta a legújabb prágai jegyzékkel kapcsolatos kérdéseket. A főhivatalos Budapesti Hírlap megállapítja,

hogy Prága népszavazás helyett a döntőbírói megoldást választja. A magyar közvélemény a helyzet megítélésében nyugodtan viselkedik és elsősorban sürgeti azoknak a területeknek az átadását, amelyek felett nincs vita.

A MTI jelenti, hogy szerdán átadott csehszlovák jegyzékre a távirati iroda külpolitikai szerkesztője a következőket jegyzi meg: A csehszlovák jegyzék újabb bizonyossága a prágai kormány felfogásának, amely nem akarja elismerni a sürgős szabályozás szükségességét. A csehszlovákok elutasítják a népszavazás gondolatát, bár ez a müncheni egyezmény lényeges gondolata. Az utolsó magyar jegyzék nem tartja meg a megfelelő megértésre, bár azok a kérések, amelyeket Magyarország előterjesztett, a közvélemény szerint igen mérsékelték és békehajlandóságról tanusítanak. Egyetlen világos pontja a jegyzéknek az, amelyben elveti a népszavazás gondolatát, ami új bizonyossága annak a szemlének, amely Prágának újabb érvényre jutott.

Az angol minisztertanács határozatai

Londonból jelentik, hogy tegnap két és fél óráig minisztertanács volt, amelyen a következő kérdéseket tárgyalták meg: A nemzetközi helyzet, Palesztina átszervezése, hadügyi kérdések, a megürült tárcaik betöltése és a fegyverkezés meggyorsítása. Chamberlain az új miniszterek kinevezési okmányát hir szerint már tegnap az uralkodó elé terjesztette.

A minisztertanáccsal kapcsolatosan még ezeket jelentik: Politikai körökben úgy tudják, hogy a minisztertanács Chamberlain beszámolója után elvben kimondotta annak szükségességét, hogy az angol-olasz egyezményt november 15-ével léptessék életbe.

Az angol kormány és Németország balkáni gazdasági kampánya

Párizsból jelentik, hogy a Figaro londoni értesülése szerint a brit kormány tagjai magánúton értesültek a Németország által a Balkánon kifejtett gazdasági kampányról és így módjukban áll felbecsülni ezen gazdasági téren történő hódítások közeli következményeit. Jólétesült angol körök azt hiszik, hogy

Németország „kizárólagossági” megegyezést akar kötni az összes kelet-európai mezőgazdasági termékekre és nyersanyagokra.

Funk utjának ez volt a célja, főleg Jugoszláviában.

lesztinai zsidó nemzeti otthon érdekében. Ezt a hatalmas megmozdulást Amerika keresztény társadalma is támogatta: a táviratok aljáról, a gyűlések szónokai között magasrangú papi és polgári méltóságok is szerepeltek. A nemes elnök intervenciója igen energikus volt és határozott. Értésére adta Angliának, hogy az adott körülmények között kész átvenni a palesztinai mandátumot. Ha erre talán nem is fog sor kerülni, a figyeimeztetés mindenestre megtette hatását. A zsidó távirati iroda ma délután Párizsból telefonon közölte a hírt, hogy az angol kormány új bevándorlási kvótát engedélyezett és erre a célra 4370 certifikátot utalt ki.
Az új bevándorlási kvóta engedélyezésének tényét állítsuk szembe a kairói pán-arab

Németország ellenőrizni akarja az Európán át szállítandó árucikkek útját a Fekete-tengerről az Adriáig.
Németország külön utakat és autószertrádkat akar építeni az összes európai fővárosok és nagy kelet-európai kikötők irányába.

Ribbentrop Rómában, — Beck Berlinben

Rómából jelenti a Rador, hogy Ribbentrop négy külügyminiszteri tisztviselő kíséretében szerdán este elutazott Rómába, ahová csütörtökön este 10 óra 10 perckor érkezett meg. Elutazása előtt szerdán még dezsónét adott a távozó Francois Poncet francia nagykövet tiszteleire, akit Hitler, távozása alkalmából a német sasrend nagykeresztjével tüntetett ki.

Ribbentrop római fogadására nagy előkészületek történtek. Jelen voltak azon Ciano gróf külügy, Alfieri közoktatásiügyi miniszterek, valamint az olasz társadalmi és pártélet előkelőségei. Az ut célja hivatalosan az, hogy Németország a „Marcia su Roma” évforduló ünnepségein Ribbentropal képviselheti magát, de ez nem az egyedüli ok, mert amint beavatottak közlik, a totális rendszerű államok külügyminiszterei tulajdonképpen a további teendőket fogják megbeszélni.

Párizsból jelenti a Rador, hogy a Le Figaro értesülése szerint Beck Hitler kancellárnál teendő látogatása során, mely valószínűleg (Folytatása a nyolcadik oldalon.)

kongresszusai, amely szenthábruvál fenyegetőzt arra az esetre, ha Anglia nem állítja le azonnal a bevándorlást, állítsuk szembe a Balfour-deklaráció felmondásának, stb. hírével, hogy történelmi jelentőségét kellőképpen értékelhessük. A bevándorlás folyik tehát tovább, zsidó menekültek új ezrei szállhatnak partra az országban, ahol az építmunka a legvéresebb zivatarok között sem áll meg. A telavivi kikötő, a repülőtér létesítése, huszonhárom új kolónia életre hívása bizonyítja, hogy ebben a munkában a legszörnyűbb terror sem idézhető elő fennakadást. A jiszv újabb megerősítéseket kap emberben és pénzben, a galuti zsidóság pedig reményeiben és életakarátában, amelyet egy pillanattal sem adott fel.

A hangos szó százada

Írta: Salamon László

Ha a tizenkilencedik századot némi fellengző büszkeséggel nevezték a betű századának, úgy a huszadik századot, főleg pedig annak harmadik évtizedét joggal mondhatjuk a szavak századának.

Evek óta, de különösen zürzavaros, megbomlott napjainkban a rádiók mikrofonjain át — a nap csaknem minden szakában — vészterhesen, a történelem lépteit fejelemzően hangzavarban visszhangzó beszédek, jelentések, kórusok, üvöltések hangzanak fel, érvek és szidalmak, tetzesztés frázisokba öltöztetett félgazságok és félfénelken előtörő igazságok vetekszenek egymással öblös férfihangokon és édeskés női szópránokon keresztül.

Mintha az egész kortárs világ lényege és tartalma, sava és ércé — az idők kohójának tüzeiben — szavak gőzévé változott volna át. Feszítő ereje gőzzé, mely a népek, osztályok és fajok lelki kazánjaiban szörnyű indulatokat mozgat meg anélkül, hogy egyben a gondolatot is működésbe hozná.

Valamelyik külföldi lapban olvastam néhány amerikai tudós ama aggodalmáról, hogy könyveink, újságjaink pár évszázad múlva az enyészet martalékaivá lesznek, mert nem olyan papíryanagyból készülnek, amelyek ellenállhatnának az idők vasfogának, szemben az ősi papiruszokkal és bőrről írt kéziratokkal, melyek többé-kevésbé megőrizték számunkra letűnt évezredek és századok eseményeit, a múlt történelmét.

Azt hiszem, az amerikai tudósok aggodalmait túlzottnak. Ha csak valami egész világot elöprő, megsemmisítő katalizma nem jön közbe, úgy korunk dokumentumait nem kell féltenuk a pusztulástól. Annyi van belőlük ugyanis, már tudniillik az írott, filmre vett és kőbe vésett dokumentumokból, hogy inkább sokaságuk, mint hiányuk fog zavart és nehézségeket okozni a jövővíz történészeinek — fejében.

S mégis: bármilyen aiasos, bármilyen gigantikus írott művek fognak a jövőben róluink, helyesebben korszakunkról megjelenni — ezek a művek mégis hiányosak lesznek, mert hiányozni fog belőlük korszakunk ama hangulata, mely a néhány száz rádióadóállomás izzó, zavaros, dühölt és izgalmas szavaiban nap-nap után nyilatkozik meg a kortársi tömegek fülhallatára.

„Verba volant — scripta manent” — a szavak elrepülnek, az írások megmaradnak” — mondja a latin közmondás.

Letűnt századokra vonatkoztatva ez a megállapítás megállja a helyét, de nem egészen érvényes a mi hangos szavak özönvízében fulladozó korszakunkra.

Mert az a szóáradat, mely ma ellepi a világot, mely a technika csodálatos, de sok vonatkozásban kártékony eszközeivel milliók és milliók fölélt ostromolja — hatalmasabb a betűnél, hatalmasabb már csak azért is, mert az egész világon többségben lévő egészséges félműveletlenek sokkal hajlamosabbak az élőszó, mint a betűk befogadására.

A szó valóban könnyen elrepül, ha nem ismétlődik. De napjainkban egy és ugyanazon frázist, hazugságot, vagy képtelenséget a csillagászati számok sokaságával zugják a tömegek felé, miért is alig akadhat olyan ellentálló erő, amely megtudna birkózni velük, olyan megalapozott értelem, mely a kulturánkat elárasztó propagandaanyagból ki tudná választani, el tudná különíteni az értelet és a salakot.

A demagógia nem mai keletű; már az ókor zsarnokai és politikusi bőven éltek vele. Az élőszó varázsa már nem egy csodát művelt: szó, élőszó alapozta meg a nagy vallásokat; az írott evangéliumok, katekizmusok csak jóval a nagy vallásalapítók halála után keletkeztek. A zsidóság vallási életében is századokon keresztül nagy szerepet vitt a szóbeli hagyomány.

De az élőszó minden képzeletet felülmúló eláradása, lelkeket formáló és lelkeket legigázó hatalma csak napjainkban, a huszadik század harmadik évtizedében bontakozik ki elképesztő és elriasztó méretekben. S minél üresebbek ezek a szavak, annál

könnyebben lebegnek át az éterben, minél hazugabbak, annál inkább tetszelegnek az igazság látszatában.

Hangos, izgága szavak hulláma estromolja világzerte a józan ész utolsó bástyáit, féltelmes dagúlya a „Kraftausdruckok“-nak, melyek valóban erőteljesek, mint általában a zabolátlan elemek s éppen ezért nélkülözik a gondolat elemeit.

Soha még politikusok nem szólottak annyiszor és annyian a tömegekhez, mint napjainkban s ez a valóban forradalmi jelenség nemcsak a vezéreket tette hasonlatossá a tömegekhez, hanem a tömegeket is vezérelkehez.

A múlt században még a demokráciák is arisztokratikus távolságban tartották maguktól a tömegeket. A nagy demokráta vezérek rendszerint csak a parlamentek szűk nyilvánosságára előtt harsogták el igazságait, vagy érveiket s legtöbbször csak a választások alkalmával kerültek közvetlen érintkezésbe a tömegekkel.

Ma a rádiók leadóállomásai naponta harsogják az emberek fülebe hangos és olcsó „igazságokat“, melyek legtöbbször az uszítás nívóján mozognak s szolgáló módon alkalmazkodnak a szellemi és erkölcsi szolgáltatásban szűkülő tömegek értelmi képességeihez.

Egy-egy négyülés, vagy politikai célo ma már elképzelhetetlen a mikrofonokba harsogott beszédek mámorító hangzatossága, helyesebben: hangosságá nélkül, amelyeket százezrek fülei fognak fel s amelyeket a világ távoli zugában is hallhatnak és hallgatnak a rádiókészülékek előtt lázasan várakozó kíváncsiak.

Mai világunkban, a hangosság századában, illetőleg évtizedében meghalt a csend, megszűnt a tiszta logikájú érvek hatalma. A tárgyi és tudományos igazságot az élet csaknem minden vonatkozásában a propaganda helyettesíti, az élő szó ponyvája, mely hősökké isteníti a kalandorokat és hősivé az értük lelkesedő tömegeket.

A „splendid isolation“, az elefántcsonttorony bővítele már csak meddő és hívságos vágyálomokban él; ma már a legjobban értelem és a legzárkózottabb lélek is kénytelen felfigyelni a körülötte zúgó hangosságra és alkalmazkodni e hangosság gyakorlati következményeire.

A hangos szó minden zugot betöltő lelki terrorja alatt nyögnek még azok is, akik menekülnek e hangosság elől s ez a körülmény a jelenkor zsarnoki uralmait alapjában teszi különbözővé a középkori, vagy ókori zsarnokságoktól.

A letűnt évezredek és századok zsarnokai nem helyezték súlyt arra, hogy a tömegeket meggyőzzék zsarnokságuk egyedül üdvözítő voltáról; nem anyira a lelkeket, mint inkább a testeket akarták uralni; nem törekedtek arra, hogy az emberek szemében a hangos szó eszközzel tegyék tetszetősé azt, ami nem tetszhet nekik, nem szomjazták a hangos hurrikánt, — uralkodni akartak anélkül, hogy uralmuk helyességéről meggyőznék akarták volna azokat, akiket elnyomnak.

Uralmukat nem „igazságokkal“ akarták igazolni, hanem erejükkel s éppen ezért őszintébb, mondhatnók: becsületesebb zsarnokok voltak.

A mai zsarnokságok — éppen a fentiekre való tekintettel, — bizonyos értelemben demokratábbak a letűnt zsarnokságoknál. Demokratábbak annyiban, hogy nemcsak fenyegetéssel, kancsukával, gyűjtőtorokkal, a személyes szabadság teljes elnyomásával operálnak, hanem illúziókat is rákényszerítenek tömegeikre; fontosnak tartják, hogy az elnyomottak ne csupán az elnyomást érezzék, hanem elnyomásukat isteni rendelés-ként, kikérthetetlen és magasztos sorsszerűségként fogják fel.

A betű, a legtisztább, vagy a legnemtelenebb gondolatokai és érzéseiket közvetítő betű is, muló izgalmatok idéz fel, lassan formálja a lelkeket és csupán hosszú évtizedek alatt lesz alkalmas arra, hogy az olvasók telkiaktára döntő hatást gyakoroljon.

Az azonban szuggesztív erejű, az incitálathoz és ösztönökhöz szól, nem a mély, hanem a gyakorlati a legalul fekvő regisztereket hozza működésbe. A nagy klasszikus szónokok is mindig közvetlen hatást gyakoroltak hallgatóikra s bár ez a hatás rendszerint nem volt tartós, de mindig megfelelt a döntőpillanatok követelményeinek.

Napjaink klasszikusnak igazán nem mondható szónokai, szpikerjei és hangadói raffiniált eszközökkel állandósítják ama nagy pillanatokait, amikor megszűnik az értelem ellemállása, amikor a hangosság varázslata alatt megbénulnak az akaratok.

A világhétközben, a szférákban a hangos szavak kloroform-illata terjed. A füleknél éppúgy nincs nyugalmuk többé, mint a lelkeknek s az egyn jóindulata semmivé foszlik az uralkodóvá lett rosszakarattal szemben, mely magát hangos és dörgő szavak csillogásával próbálja igazolni.

A hazugság olyan hivatalossá, olyan tetszetősé, olyan meggyőzővé formálódik a rekedtes torkok erőfeszítésében, a bugó baritonok és sziréni színezetű női bemondók hangjain keresztül, hogy a különben szolid és

józan polgár is képtelen kikerülni hatásuk alól.

Az értelem fénye már csak régi klasszikusok, mágyára még nem került műveiben, vagy az egyre inkább szűkülő körbe kényszerített modern gondolkodók és alkotók írásaiban pisálkól.

A tömegek felett egyre inkább a hangos szó veszi át a korlátlan uralmat: a propaganda és a giccs.

Megszűnt a közömbösség lehetősége és értelmének nyilvánított fényűzése, mert a hangos szó, az ablakokon, mikrofonokon át fertőző szóáradat nem enged pihenést, nem

engedélyez gondolkodási időt, hiszen elindulók éppen a gondolkodásban ismerték fel legveszélyesebb ellenfelüket.

Igy súlyod el századunk sötét évtizede a szavak szennyes özvívizében, amelynek tejetjén busan és vigasztalanul ring a kivert és elhagyott Noék láthatatlan bárkája, megvakva keserű remények terhével és az erberettség hajótöröttjeivel.

Sajnos ebből az özvívízből egyelőre még nem látszik ki a megváltást jelentő Ararát-hegy s a fülkeltető zajban nem hallszik az olaját hozó égi galamb anyagi szárnycsatogása.

BECSI MOZAIK Beszélgetés egy átutazó osztrák emigránssal

Párizs, október 27. Az elmúlt években a szenvedések és türesek közepette megtanultuk a borzalmakat nemcsak megszokni, — hanem elfelejteni is. Alighogy lecsúszott a csapás egy országban — a seb még be sem hegedt, mikor egy újabb tités a régi éreledtette. Egy félév teit el az Anschluss óta, közben nem sok változott Bécsben, de a zsidóság aggódo figyelme már Csehszlovákia felé fordult.

Egy bécsi orvosnővel találkoztam itt a napokban, aki tengerentúli országba kapott beutazási engedélyt és átutazóban néhány napot töltött Párizsban.

— Nekem nem kellett volna tulajdonképpen Bécsot elhagynom. Semmi személyes bántódásom nem volt és pacenseim főként keresztényekből, köztük számos nemzeti szocialistából állott. Ezek biztosították, hogy nem kell félnem semmitől sem, ők mindenben segítségemre lesznek. Régi nemzeti szocialisták voltak, akik biztak abban, hogy Ausztriában a zsidóüldözés szépséghibája nélkül fog a náciizmus győzni. Sokan közülük illegálisan, veszályok közepette folytatták nemzeti szocialista tevékenységüket, nem mint azok, akik a győzelem után rakták fel a horogkeresztes jelvényt és lettek aztán a leghangosabbak...

— Miért jött el mégis? — kérdeztem.

— Lelkem nem bírta azt, ami ott történt. Ami barátaimmal, barátaimmal, ismerőseimmel vagy azok hozzátartozóival történt. Amit napról napra láttam és hallottam...

És anélkül, hogy kérdezném, elbeszél néhány epizódot, egyszerű, száraz hangon. Ez az aszony — kitűnő bécsi orvosnő — nem tud általános frázisokat mondani, nem tud panaszkodni és felháborodni, csak elbeszéli tud néhány esetet, aminek személyesen volt részese, vagy ismerőseitől hallott. Allanak itt sorban, amint elmondta, minden kommentár nélkül.

Egy idős zsidó ur, nyugdíjas állami tisztviselőnek a lakását megkívánta az egyik SS-vezér, felhívták tehát a párhelyiségebe és közölték, hogy három napon belül ki kell költöznie a lakásából.

Az öreg elmondta, hogy 45 éve lakik a lakásában. A náci komiszár csak annyit válaszolt: Sie sind aber Jude.

Elmondta, hogy állami szolgálatban állt és megmutatta háborús kiüntetését — aber Jude — hangzott a válasz.

Két fiam elesett a háborúban — aber Sie waren Juden — hallja a sztereotip választ.

Nincs hová költöznie, nem kap más lakást, hogy teheti ezt egy öreg emberrel — Sie sind ja Jude.

Erre nem szólt többet egy szót sem, köszönet nélkül elment és elmondta mindent az SS-vezérnek, aki lakására igényt tartott. Ebben úgy látszik több volt az emberség, mert elállott végre a követelésétől.

Juda verrebbe — Juda verrebbe

— Egy ismerősöm utlevelet ment csinálni és a legkülönbözőbb és leglehetetlenebb követelményekkel állottak elő a rendőrségen. Kérték régi adó- és házbérségüket. Mikor beszereszte ezeket mindig újabb és újabb papirokat követelték tőle. Végre megszokta a dolgot és megkérdezte a tisztviselőt, hogy mit akarnak tulajdonképpen? Elni nem hagyunk egy zsidót, mert minden foglalkozási ágát lezárják előlük, engedjék hát legalább, hogy kiutazzanak. Mire a tisztviselő a következőket válaszolta:

— Unsere Parole ist: Juda verrebbe und nicht Juda verrebbe.

Bürokrát vikendjei...

— Az Anschluss utáni első hetekben a zsidó üzleteket telerakták a legkülönbözőbb felirásokkal. Volt úgy, hogy a tulajdonosokat kötelezték kiadni üzleteikre Saujud, Stinkjud. Akik maguk nem voltak hajlandók — azoknak betűnként 5 márkát kellett fizetni a kiírásért... Mikor Bécsbe várták a menekültügyi főbiztos, akkor kötelezték a zsidókat, hogy kaparják le a felirásokat. Mikor meg elutazott — minden kezdődött előről. Ugyan-így volt, ha időnként Bürokrát főbiztos Bécs-

be jött, hogy „rendet csináljon“. De ez a rendcsinálás csak a külföldi sajtónak a megnyugtatóra szolgált. Ha Bürokrát vikendje ment — akkor megint az SS volt az ucca ura. És a zsidók már előre féltek Bürokrát vikendjeitől. Tudták, hogy akkor kezdhetik üzleteiket ismét újrafesteni.

— Az egyik bécsi lap büszkén írta, hogy az Anschluss óta megszűntek a rablások és lopások Bécsben. „E két bűncselekményt hónapok óta nem követték el városunkban.“ — írta büszkén a náci lap. De azt nem tette hozzá, hogy ennek oka egyszerűen abban rejlik, hogy a rablás, mint bűncselekmény szűnt meg csupán, mióta zsidókkal szemben teljes mértékben legalizálták a fosztogatás minden formáját.

„Zsidók számára nincsen jogi felvilágosítás“ — válaszolják a rendőrségen minden panasza. Ha pedig a párthoz fordul az ember, miután lakását valami jogcímen kifosztották (házkutatástól kezdve adócsalásig minden ürügy egyformán jó), akkor kijelentik, hogy ezért a párt nem vállal felelősséget, mivel „illegális“ volt a rekvirálás.

Jüdische Heilbehilfe

— A zsidó orvosoknak csak igen kis része folytathatta orvosi praxist, a nagy többség azonban elvesztette rá a jogosultságát. A zsidó orvosok csak „jüdische Heilbehilfe“-nek nevezhetik magukat, ezt kötelesek kiírni a táblájukra kék alapon sárga betűkkel, sőt még egy sárga David csillagot is kell a táblájukra festeni. Természetesen csakis zsidó betegeket kezelhetnek, mivel árja ember nem mehet zsidó orvoshoz.

Az Innitzer bíboros ellen elküvetett támadásról, melynek idején még Bécsben tartózkodott — ismerősöm a következőt meséli: A támadást 15 éves gyermekek követték el az

érsék ellen, aki a templomban az új iskola-törvény ellen prédikált. Ezek a Hitler-gyerekek, akik minden járnak-kelnek az utcákon, rablók és nem egyszer lázább provokációk elő-

... hogy az Anschluss alkalmával revolvert kaptak és kijelentették, hogy megfogalmazzott proklamációt a revolvert kell vá-

Az üzletek árjásítása

... üzletek árjásítása köffélékép-pen folyik. Vagy úgy, hogy megveszik a tulajdonostól potom áron az üzletet, aminek értékét azonban nem kapja egyszerre kéz-bez, hanem csupán hevi részletekben, vagy pedig úgy, hogy árja komiszárokat neveznek ki, akiknek legalább napi 12 márkát kell fizetni. Ezek a komiszárok néhány perccig tartózkodnak naponta az üzletben, ellenőrzik a bevételt és felveszik a fizetésüket. Egy-egy komiszár 15—20 üzletet is „elintéz“ egy nap alatt és így rengeteget összeharcol az áldozatoktól, kiknek gyakran egész napi bevételük nem több 12 márkánál.

— Tulajdonképpen mit ellenőrznek maguk és miért kell nekünk önöket fizetni, ha egész nap itt sincsenek? — kérdezte egy zsidó kereskedő a komiszárjától.

— Ezt látja csodálom, hogy maga nem érti — válaszolta —, mi azért vagyunk itt, hogy önöket tönkre tegyük. Ez a célunk és feladatunk.

És feladatukat valóban sikerrel teljesítik.

Még sok mindent feljegyezhetnék erről a beszélgetésről, kisebb és nagyobb tragédiákat, hihetetlen és még hihetlenebb dolgokat, kezdve attól, hogy a zsidóknak, akiktől autókat elvették továbbra is fizetniük kell a garázsjárat, adót és javítási költséget — egészen addig, hogy a zsidó holttesteket, melyeket a Gestapo a hirtűségnek átad leplombált zsákokban, nem szabad felnyitni és hogy ezen tilalmat SS-legények ellenőrzik, akik a holttest átadásának perctől az elhantolásig kísérik a helcttat, hogy a rabbi-ság engedélyt adott a szombati temetésekre, mert a halottaknak oly nagy volt a száma, hogy másképpen nem lehetett volna elhantolástukat elvégezni...

De nem folytatom már, pedig felém sem irtam le ennek az éjfélig tartó beszélgetésnek. Nem is igazi beszélgetés, hiszen én csak hallgattam, csak a bécsi orvosnő beszélt lassan, csendesen, néha megszakításokkal, mikor egy-egy személyes élményét vagy emléket beszélt el. Mint egy rossz álomról, úgy beszélt arról a városról, ahol évtizedeken át élt szabadon és boldogan, melyet esodált és szeretett. (W. M.)

A Zsidó Nemzeti Szövetség iparos alosztályának kolozsvári közgyűlése

Iparos kolónia létesítésén dolgozik a szervezet

Cluj, október 27. Vasárnap délelőtt tartotta meg a klacionista iparosság kolozsvári helyi csoportja reorganizációs közgyűlést nagy érdeklődés mellett.

A közgyűlést Schwartz Ignác elnök nyitotta meg. A cionista helyi csoport nevében Gottlieb József elnök üdvözölte az alcsoport közgyűlést, megható szavakkal ecsetelve a zsidóság mai válságos helyzetét és munkára szólította fel a zsidó iparosságot. „Erdély minden zsidó iparosának és kiskereskedőjének közöttünk a helye, mert a cionizmus az egyedül, mely választ tud adni a zsidóság súlyos problémáira.“

Ezután Weinberger Nándor, a Keren Hayesod elnöke üdvözölte a közgyűlést, rámutatva a pillanat feladataira. „Az új Keren Hayesod akció kezdetén minden zsidónak teljesítenie kell kötelezettségét az épülő országgal szemben. Az Antwerpenben megtartott világkonferencia határozata az eredmények megkettőzését követeli a zsidó néptől és csak rajtunk áll, hogy ez a határozat valóssággá váljék.“ Kéri az iparosság támogatását és meghívja a szervezet tagjait a november 6-án tartandó Keren Hayesod nagygyűlésre.

Sioviits Dezső főtitkár részletes és mindenre kiterjedő szervezeti jelentését terjesztette elő, mely felölelte az alcsoport egész évi munkásságát. Számszerű adatokkal bizonyította a tagok állandóan fokozódó áldozatkész-ségét a cionista alapokkal szemben és jelentéséből kitűnik, hogy az egyesület fejlődésében egy olyan szellem megerősödése észlelhető, mely a jövőre nézve szép reményeket jogosit. A közgyűlés egyhangulag köszönetet szavazott a főtitkárnak eredményes munkájáért.

Lusztig Andor az allija-bizottság jelentését terjeszti a közgyűlés elé, melyből kitűnik, hogy ez a bizottság nagyszabású munkát végez egy olyan kolonizációs akció érde-

kében, mely lehetővé tenné a szervezet tagjai számára a palesztinai letelepedést egy nagy város közelében, elsődrendű szükségleteiknek fedező segédgazdaság keretében. Nagy vonalokban ismerteti az akció fejlődését és mai állását és végül következtetésképpen annak a reményének ad kifejezést, hogy ez az akció, mely az egész ország egész zsidóságának nagyjelentőségű eseményévé válik, rövidesen a megvalósulás stádiumába lép.

Ezután Florentinál Avram számolt be a zsidóság általános helyzetéről. Az előadó rendkívül hatáson változta a zsidóság tragikus helyzetét a gálutban és ismertette Palesztina jelenlegi politikai sorsát.

Az egyórás előadás végző konkluziója az volt, hogy egyetlen lehetséges út áll a galuti zsidóság előtt, a cionizmus útja. A közgyűlés meleg ovációval köszönte meg a nagyhatású előadást.

Számos gyakorlati és adminisztratív jelentőségű javaslat letárgyalása után a közgyűlés egyhangulag megválasztja a jelölt bizottság által előterjesztett vezetőségi névsort.

Zárszó jogán a szervezet új elnöke, Kun Jenő tart rövid, lelkes beszédet, melyben fokozottabb lelkesedést és vállvetett munkát kér a szervezet minden egyes tagjától, mert ez az első feltétele a vezetőség harmónikus és eredményes munkájának.

A közgyűlés déli egy órakor lelkes hangulatban ért véget.

Az újonnan választott vezetőség névsora: Elnök: Kun Jenő. Alelnökök: Erőss Jenő, Klein Ernő. Főtitkár: Sioviits Dezső. Pénztáros: Grün Zoltán. Ellenőrök: Ezri Samu, Erenthal Ferenc. Ügyész: Dr. Schwartz Vilmos. Választmányi tagok: Schwartz Ignác, Florentinál A., Grünwald Ernő, Biró Ernő, ing. Lévi M. György, Lusztig Andor, Grätz Béla, Blau Dezső, Stark Aladár, Mózes Sándor, Dászkál Hugó, Fischhoff Emil, a Zs. N. Sz. helyi csoport titkára.

KÜZGAZDASÁG

Anglia ezévből hatvanezer vagon búzát vásárol Romániától

Bucuresti, október 27. Közöltük, hogy egy angol cég megkezdte annak a negyven ezer vagon búzának összevásárlását, amelynek átvételére kötelezte magát Anglia a most életbeléptetett román-angol külkereskedelmi egyezményben. Ennek a mennyiségnek elszállítása már folyamatban is van. A londoni Financial News jelentése szerint — a lekötött negyven ezer vagonon kívül — az angol kormány

még további huszezer vagon búzát akar Romániától vásároltatni, az előbbivel azonos feltételek mellett. Ezt a huszezer vagonos többletet az angol kormány Anglia háborús gabonataralékainak növelésére akarja felhasználni. A Financial News szerint ennek a huszezer vagonos pótkvótának elszállítása még a téli hónapokban megtörténik.

A nemzetgazdasági miniszter módosította az élőállatok exportprémiumait

Bucuresti, október 27. A hivatalos lap szerdai száma királyi rendeletet közöl az exportált élőállatok prémiumának módosításáról. A rendelet szerint az exportprémium finanszírozására szolgáló alapot 20 millió lejfel felemelték és a nemzetgazdasági minisztérium ebből fizeti a prémiumokat. A rendelet szerint a Palesztinába, Görögországba, Szíriába, Egyiptomba,

Maltába és Libiába exportált élőállatok élősulya után kilogrammonként három lej prémiumot, míg a más államokba exportáltak után kilogrammonként 2 lej prémiumot fizetnek. A rendelet részletesen szabályozza az egyes államokba exportálandó juhok és friss hús prémiumait, valamint az élőállatok exportból származó devizák szabadforgalomba hozható hányadait is.

A Királyi Kulturális Alapok 113 és fél millió lejes támogatást kapnak a newyorki világiállításra való részvétel költségeinek fedezésére. A Hivatalos Lap szerdai száma királyi rendeletet közöl, amely szerint a kincstár 113 és fél millió lejt ad a Királyi Kulturális Alapoknak, hogy fedezhessék az 1939. évi newyorki világiállításra való részvétel költségeit. A kiállításon ugyanis Románia pavilonját a Királyi Kulturális Alapok megbízottjai rendezik be.

A Postacsekkpénztár propaganda kiállítást rendez Temesváron. A Postacsekkpénztár (CEC) — a takarékoság propagálása érdekében — Temesváron kiállítást rendez november első napjaiban. Itt írjuk meg, hogy a kormány és a Postacsekkpénztár október 31-én az egész országban „takarékosági napot” rendez, a takarékbetétgyűjtés propagálására.

— Ötvennégy újabb szabadalmat jegyeztek be Romániában. A Hivatalos Lap hétfői száma közli a szabadalmi hivatal értesítését a legutóbbi ülésen elfogadott és bejegyzett új szabadalmakról. Ezen az ülésen 54 szabadalmat fogadtak el és jegyeztek be, amelyeknek kétharmadrésze külföldi tulajdon.

Emelkedett a „Vaskapu”-szoros jövedelme. A Nemzetközi Dunabizottság, amely a Dunán Hamburg—Braila szakaszon felügyel a dunai hajózásra és a Vaskapu bevételeit is kezeli, most tette közzé múlt évi zárszámadat, amely szerint a Vaskapun a forgalom hajózási díjai emelkedésben vannak. Az elmúlt évben a tiszta jövelem meghaladta az egy millió svájci frankot és így a Vaskapukölcsön kamatait és törlesztéseit bőven fedezte. Mivel a hajózási forgalom emelkedésben van, az érdekeltek részéről akció indult, hogy a „Vaskapu-díjakat” mérsékeljék.

Csehszlovákia kereskedelmi és fizetési egyezményt kötött Németországgal és Lengyelországgal. A csehszlovák delegátusok befejezték tárgyalásaikat úgy a német, mint a lengyel kormány megbízottaival és a két külkereskedelmi egyezményt tegnap aláírták. Mindkét egyezmény speciális rendelkezéseket tartalmaz Csehszlovákiának az elcsatolt volt csehszlovák területekkel kapcsolatos kereskedelmi és fizetési forgalmára vonatkozóan.

Franciaország csak azoknak az államoknak ad új kölcsönöket, amelyek a régi tartozásaikat rendezik. Caillaux volt miniszter, a francia szenátus pénzügyi bizottságának elnöke törvényjavaslatot készített, amely szerint a francia kormány a jövőben megtiltja mindama államok számára a kölcsönnyújtást, amely államok a régi tartozásaikat nem rendezték, vagy a régi tartozások kamatait nem fizetik. A törvényjavaslat rendelkezései hasonlítanak az amerikai 1933. évi Johnston-billhez, amely a nem fizető államok számára szintén nem engedélyez új kölcsönöket.

Hétfőn kezdődnek meg a román-német külkereskedelmi tárgyalások. A német kormány értesítette a román kormányt, hogy a román-német külkereskedelmi egyezmény megújítására a német delegáció november 1-én érkezik meg Bucurestibe. A román kormány megtette az előkészületeket a tárgyalások azonnali megkezdésére.

A román-svájci külkereskedelmi tárgyalásokat felfüggesztették. A napokban megkezdett román-svájci külkereskedelmi tárgyalásokat — a svájci delegáció kérésére — néhány napra megszakították. A svájci delegáció ugyanis tanulmányozni akarja az érdekelte vállalatoknál, hogy mik azok az export és import cikkek, amelyekkel a román-svájci árucserreforgalom növelhető és intenzívebbé tehető volna. A tárgyalásokat a jövő hét elején folytatják.

Megalakul a román-jugoszláv kereskedelmi kamara. A nemzetgazdasági miniszter engedélyt adott a román-jugoszláv kereskedelmi kamara megalakítására, amelyet — a román-jugoszláv külkereskedelmi egyezménynek megfelelően — a két ország közötti árucserreforgalom intenzívebbé tétele érdekében állítanak fel. A jugoszláv kormány az elmúlt napokban adott engedélyt a paralel jugoszláv-román kereskedelmi kamara felállítására, Belgrád székhellyel.

A CFR igazgatósága ötven százalékos menedzserkedvezményt ad az aradi őszi vásárra utazóknak. A CFR igazgatósága engedélyt adott ki, amely szerint az Arad, Bihor és Temes megyékből az aradi őszi vásárra utazók ötven százalékos menedzserkedvezményben részesülnek oly módon, hogy az odaútasásra megváltott egész jegy ingyenes visszautazásra jogosít. A kedvezmény november 3—8. között érvényes.

Zürichi árfolyamok. (Október 27): Márka 176.50, holland forint 239.625, dollár 440.25, font 21.045, francia frank 11.77, olasz lira 23.17, csehszlovák 15.125, pengő 87.50, dinár 10.—, lej 3.25, zloty 82.75, belgas 74.625.

A Román Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamai:

Dollár	139.86—141.93
font	668.54—676.89
palesztinai font	667.23—677.58
svájci frank	31.81—32.29
holland forint	76.11—77.21
francia frank	3.59—3.80
márka	38—39
pengő	25—27
csehszlovák (negociabil)	4.15—4.18

A gabonaelexportból szabadforgalomba hozható devizakvóták árfolyamai szilárdabbak. A bucaresti magánforgalomban a következő árfolyamok alakultak ki:

Angol font 30%-os szabadkvóta	1313—1320
angol font 20%-os kvóta	1201—1211
angol font 40%-os kvóta	1011—1019
holland forint 30%-os sz.-kvóta	148.25—149.50
dollár 30%-os szabadkvóta	260—253
francia frank 30%-os szabadkvóta	7.35—7.38
svájci frank 30%-os szabadkvóta	60—61
belgas (kliring)	89.30—89.40
belgas 15%-os	45.20

Könyv-ügynököket keres

magánnevők látogatására

KISEBB VÁROSOKBAN IS
fővárosi, modern, bevezetett
magyar nyelvű kiadócéggel

JO, BIZTOS KERESSETTEL
Írásbeli ajánlatokat
„Világhírű művek”
jellegével az Uj Kelet kiadóhivatala
továbbítja.

A POZSONYI ZSIDÓ UCCA

Írta: SZABÓ IMRE

(24)

Nem voltak pozsonyiak. Az öreg reb Mojse Smül Donát rabbi volt Puchón, egy szegény trentseényi községben, mindaddig, amíg a hitközsége szinte utolsó szálig ki nem vándorolt Amerikába. Félútcánál több gyermekkel és népi kincsünknek, az ősi bizakodásnak nagy porciójával maradt itt. Akinek nem volt tőkéje, nem válogathatót a kereseti vállalkozások között, különösen amikor annyi apró száját kellett betömni. Donáth ur nem habozott sokáig, beköltözött Pozsonyba és valahol a vár alján, a régi zsidó rendőrség házában, a Hüttiben szikvizgyárat rendezett be és munkába állította fiait. Három közülük művészember volt: Ede komponista (később Pesten színházi dirigens), Willy költő és publicista (később ugyancsak Pesten a Volksblatt, majd a Lloyd munkatársa) és a fiatalon elhunyt Louis, neves gondnok. A rebbecen — elragadóan kedves, hajnalról estig robotoló kicsiny asszonyka — a tágas várúti lakásukon kosztot adott. Ezen azt kell érteni, hogy a fizető kosztosokon kívül kétszer annyi ingyenes járt Donáthék asztalához. Tényleges rokonok a szlovák felvidék messzi tájairól és ályafiai, akik a potya-ebédük miatt jöttek, aztán a ház barátai és a fiuk bohém társasága. Mindenki szívesen jött a munkatévésnek és jókedvnek e kedves hajlékába.

A ház ura, kövér, ősz bácsi, kora hajnalban kelt, egy-két órát tanult és reggel elment a „gyárba”. Akkor már Louis is az irodában volt, egyik szögletben a gondnokja, hogy a hangszereket üres félórán belül kéznél legyen. Ő volt a legfiatalabb, tehát hajnali soros. A sorrendet az öreg ur állapította meg ama erkölcsi elv alapján, hogy: „fiatalon kell megtudni, milyen nehéz az életből kikaparni a falat kenyert”. A Donáth fiuk bohémes ténykedéseikkel megkönnyítették maguknak ezt az életet, anélkül, hogy az üzletet, a templomot, sőt akár a bet

hamidrást elhanyagolták volna. Willy többek között a jesivára is beiratkozott, naponta siurt is tanult apjával. Ez azonban nem gátolta abban, hogy időnkint el ne tűnjön pár órára hazulról. Ilyenkor messze a Zsidó uccától csendes kocsimák mélyén lehetett látni papirlapok között, ceruzája hegyét rágyva, vagy gyors iramban sorokat potyogtatva. Willy ugyanis ilyenkor költött. Friss és ötletes tárcákat a jó öreg Pressburger Zeitungnak, vagy ütemes verseket valamelyik ope-rett zenéhez. Olykor megjelent műszaként egy-egy színházi angyal is a feje fölött, benézett a kéziratába, de Willy ezt nem szerette. Főlkelt, udvariasan karját nyújtotta és francia könnyedséggel kivezetete az angyalt a helyiségéből.

Funk Sámuel főrabbi urat a szarajevói hitközségtől hívták meg a pozsonyi neológokhoz. Negyvennek látszott, de nőtlen volt és ez fiatalította. Kitűnő szónok volt, mesterségének elemei: ötlet és temperamentum.

Egyébként kritikus természet. Mindjárt az elején a templomi orgona miatt csattant össze az előjárókkal. Ki akarta dobálni a hangszert, amit Palesztinából való elűzetésünk óta a hagyomány száműzött templomainkból. A doktor — általában így szólították — nem nyugodott, amíg néhány vezető-ségi krízis után el nem távolították az orgonát a neológok istenházából, amely frontjával a Zsidó utcában állott, oldalával pedig a Dom felé, mintha szimbolizálni akarta volna az asszimiláns lélek különös kettősségét.

Dr. Funkban zsidó érzelmek lobogtak. Szerette volna megcsinálni a modern és a konzervatív zsidóság szintézisét, de ambíciói elé, hite szerint, magas gátat emeltek az ortodoxok, főleg a Schreiberék dinasztiaja.

Nem érdekelte, hogy mit akarok tőle. Asztalához ültetett és háborgott.

— Ismeri maga a pozsonyi zsidóság történetét? Nem, ugye?! Megmondom miért. Mert titkolják a hócherek előtt és ezen van is mit titkolni. Ebben a városban az írásos emlékek szerint, a 13-ik század óta minden vonatkozásban kimagasló rabbi működtek, mesterei a tudásnak és mártirjai meggyő-

ződésüknek. De a Schreiberékig nem volt példa, hogy apáról fiúra öröklődjék a rabbinátus. Ennek a városnak a 13-ik században reb Juda Liebermann volt a papja, valahonnan Elzászból jött és leszármazottja volt Eliezer ben Náthánnak, a tószafistának, aki Rasi unokáival baráti viszonyban élt. Meg van írva valahol, hogy dinasztiait alapított Pozsony székhellyel? Vagy reb Jomtow Lipmann, aki a 17-ik században a bécsi zsidóüldözések elől menekült ide az Oppenheim és Wertheimer familiákkal és a Chevra Kadisát alapította? Hallott maga arról, hogy Jomtow Lipmann családi örökségül hagyta volna gyermekére a rabbinátust? Vagy reb Wolf ben Jakir, a legnemesebb karakterek egyike „chazókéba” hagyta gyermekeinek az állását? Vagy reb Mojse Charef, mind nagy ember, koruk gőnjai? Miért éppen a Schreiberék alapítottak dinasztiait? Mi a Tóra? Hatalmi polc, vagy pedig terület, amelyen kizárólag a tehetség érvényesül?

Lendülettel előadott szónoki kérdések voltak, amikre nem kellett volna felelni, de meggyőződésem szavára hallgatva, megjegyeztem.

— Azt hiszem, a Schreiberék rátermettek a pozsonyi szószékre.

Ezzel valósággal ráhibáztam a célpontra.

— A pozsonyi szószékre! — és keserűen kacagott. Nem tudja, hogy a Schreiberék a leggyöngébb szónokok Középeurópában? És nem tudja, hogy reb Feisch Fischmann, ezt a tetőtől talpig igaz caddikot, mennyire mellőzte ez a család, csak azért, mert sikerei voltak a szószéken.

Akaratlanul alátámasztottam dr. Funknak ezt az állítását.

— Tudom, nálunk, Erdélyben is caddiknak ismerték reb Feisch Fischmann. Két évig rabbi volt Kolozsváron és egy alkalommal — így beszélt anyám — a szliche első napján morálprédikációt tartott az asszonyok ellen, akik saját hajjukkal járnak. Másnap — pontosan megszámolták — huszonöt asszony vágatta le kontyát és ros hasónókor már vendéghajban jöttek a templomba.

Olajat öntöttem a tüzeire.

(Folytatjuk)

UJ KELET Legújabb hírek

(Elsőoldali cikkünk folytatása)

nüleg még e hét folyamán megtörténik, a lengyel külügyminiszternek

szándékában áll meg tárgyalni Danzig kérdését a az új lengyel-német megegyezést.

Uj terv merült fel ugyanis, amely szerint Lengyelország nem túl széles folyósót nyitna Németország számára a Birodalom és Kelet-Poroszország között, Piszorza tartományon keresztül. Egyidejűleg Danzigot mentesítik a népszövetségi ellenőrzés alól.

Római jelentés szerint tegnapelőtt, szerdán tartotta hatodik értekezését a legfőbb önellátási bizottság. Az ülésen a Duce elnököt.

Roosevelt rádióbeszède a fegyverkezés érdekében

Washingtoni jelentés szerint Roosevelt tegnapi rádióbeszédében kijelentette, hogy az Egyesült Államoknak fel kell készülnie, hogy biztosítsa a védelmet a támadások esetén. Erre az összes fegyvernemeknek készen kell állniuk. November 11-én különben, a fegyverszünet napján, nagy nemzeti ünnepet tartanak. Roosevelt elnök beszède egész Amerikában igen mély benyomást keltett. A vezérelv, ami beszédét sugalmazta, a világ általános leszelésére vonatkozott.

A Havas washingtoni jelentése szerint amerikai politikai körökben mozgolódást váltottak ki a nyugatafrikai német gyarmati követelésekről szóló európai hírek. Jólétesült körök megjegyeznik kívánják, hogy ha a nyugatafrikai gyarmatokat Németországnak adnák, ezeket 3200—2800 kilométer választás el Amerikától, míg jelenleg a két ország között a távolság kb. 6300 km. Azok a hírek, amelyek szerint Németország tengeri flottabázist akar a Kelet-Afrikában létesíteni, növelik az Egyesült Államok aggodalmát a délamerikai helyzetet illetően.

Newyorkból jelentik, hogy az Egyesült Államok külpolitikájától való függő viszonyának megszüntetése érdekében a bányaiugyosztály utasításokat kapott: fokozza a mangán, króm, nikkelt és nitrogén kitermelést, hogy a hadianyaggyártás üteme fenntartható legyen háboru esetén.

Hoover Roosevelt ellen

Newyork, október 27. Hoover volt köztársasági elnök nyilatkozott a külpolitikai helyzetről és élesen szembehelyezkedett a Roosevelt elnök rádióbeszédében elfoglalt állásponttal. Hoover kijelentette, hogy a müncheni egyezmény nagy erőfeszítést jelent a béke érdekében, miután a háborus veszély nem olyan nagy, mint azelőtt. Amerika, hogy fenntarthatassa demokratikus rendszerét, távol kell hogy tartsa magát az európai konfliktusokba való bármilyen beavatkozástól. Még abban az esetben is, ha a demokratikus és totális államok között háborúra kerülne sor. A múlt tapasztalata tanít erre. Egy ideológiai háboru esetén Amerikát Szovjet-Oroszország és a kommunizmus oldalára állíthatják, amelyeknek semmi köze sincs a demokráciához. Senkinek kívánhatja azt, hogy Amerika megvédje az angol birodalmi érdekeket.

A totális államok nem fenyegetik az amerikai kontinentet. Egy ilyen fenyegetés nem valószínű, ellenkezőleg, valószínűnek látszik, hogy a totális államokkal való kereskedelmi kapcsolatok szorosabbá válása Amerika hasznára volna. Ezért azt kéri, hogy mielőtt az amerikai nép vállalkozna a fegyverkezés érdekében új adóterheket rónának, mutassák ki, hogy Amerika biztonsága milyen módon volna veszélyeztethető. Hoover javasolja végül, hogy tegyenek nagy erőfeszítéseket egy új világkonferencia összehívására. Amerikának folytatnia kell a háborút a békéért.

Munkatáborokban helyezték el 1100 Svájcba menekült zsidót

Párizsból jelentik, hogy a Matin jelentése szerint a svájci hatóságok ideiglenesen munkatáborokban helyezték el azt az 1100 menekült zsidót, akik Svájcban várják, hogy kézhez vehessék a tengerentúli államokba való kivándorlásához szükséges engedélyeket.

Csak három hét múlva kerül sor Beck berlini útjára

London, október 27. Az angol fővárosban úgy tudják, hogy Beck lengyel külügyminiszter németországi útjára csak három hét múlva kerül sor. Beck állítólag Danzig átadására vonatkozó megegyezést készülni kötni Hitlerrel.

Chamberlain újra találkozik Hitlerrel

LONDON, október 27. Beszámoltunk arról, hogy angol részről egy újabb Chamberlain-Hitler találkozásnak a tervét vetették fel. A Downingstreet utasította Henderson berlini nagykövetet, hogy szabadságáról való visszatérése után tegye meg a találkozás előkészítéséhez szükséges lépéseket. Angol politikai körök tudni vélik, hogy a király az alsóházban tartandó megnyitói beszédében utalni fog Chamberlainnak erre a tervére.

Ugyancsak angol körök tudni vélik, hogy Chamberlain szerda esti királyi kihallgatása alkalmával megnyerte terve számára az angol uralkodót. A királyi kihallgatáson szó esett az új miniszterek kinevezéséről is.

Németország Ribbentropot, Olaszország Cianot küldi a döntőbíróba

Budapest, október 27. A magyar kormány tagjai csütörtök délelőtt 11 órakor minisztertanácsot tartottak, amelyen a cseh jegyzékre adandó magyar választ tárgyalták meg. A minisztertanács után Imrédy miniszterelnök kihallgatáson jelent meg Horthy kormányzó-nál, akit a külpolitikai helyzetről és a cseh-magyar ügy állásáról tájékoztattott.

Budapest, október 27. A budapesti 8 Órai Ujság jólétesült angol forrásra való hivatkozással jelenti, hogy az angol politikai körök élénken foglalkoztatja a cseh-magyar ügyben összehívandó döntőbírók kérdése. A lap tudni véli, hogy Németország Ribben-

tropot, Olaszország pedig Cianot küldi a döntőbíróba.

A Daily Telegraph szerint Magyarország Pozsony kivételével megkapná Kassát és a többi magyarlakta városokat.

Letartóztatott a felfüggesztett orosz miniszterelnököt

Varsó, október 27. A lengyel lapok Brody volt orosz miniszterelnök letartóztatásáról számolnak be. Az Express távirati iroda prágai jelentés alapján úgy értesül, hogy Brody összeköttetést tartott fenn a szomszédos állammal és ezt az összeköttetést a cseh hatóságok hazaárulásnak minősítették.

A Németországgal való megegyezést sürgette és a kommunistákat támadta Daladier

Párizs, október 27. Daladier francia miniszterelnök a radikális párt marseillesi kongresszusán nagyjelentőségű politikai expozé mondott, amelynek mélyreható kül- és belpolitikai visszahatásai lesznek, így többek között a francia népfőnt formális felbomlása.

— Nem türöm — mondotta — hogy Franciaország kapitálálásáról beszéljenek. Franciaország sohasem hajol meg a kényszer előtt és ha Münchenben ultimátummal találta volna magát szemben, visszavért volna Párizsba, hogy ellenállásra hívja fel a nemzetet. A francia kommunisták erőszakossága és intranzigenciája a válság idejében megbénította a kormány akcióját. Ostromba bódítot támadták Chamberleint, gyengítve ezáltal Franciaország helyzetét. Szemére veti a kommunistáknak, hogy anatómát szórtak a német és kormányokra. A francia kommunisták magatartása nemcsak, hogy nem támogatja, de ellenkezőleg, szabotálja a kormányt.

— Franciaország igyekezni fog régi barátságaihoz új és felújított barátságokat hozzáadni, akár a Németországgal vagy Olaszországgal való kapcsolatairól is legyen szó. Az angol-francia együttműködés nem zár ki semmilyen más együttműködést. A francia és német nemzet politikai rendszerü-

különbözése ellenére is meg kell, hogy egyezzenek, mert ma már a háboru nem megoldás és a népek közötti lojális megértés révén minden problémát meg lehet oldani.

Ugyanez áll Franciaország kelet-európai baráti nemzetekre is. Az ország gazdasági helyzete az összes franciák: munkaadók és munkások erőfeszítését teszi szükségessé. A kommunista párt magatartása ezen a téren végzetes lehet. Mit jelent ez az abszurd legenda, amely el akarja hitetni a világgal, hogy a munkára való felhívás fasizta ideológiához tartozik.

Daladier ezután hangsúlyozta, hogy semmilyen idegen beavatkozást nem tűr meg az ország belügyeibe. Franciaországnak nincs szüksége megmentőre, vagy a gondviselés emberére: az ország önmagát menti meg összes fiainak erőfeszítése révén.

— Franciaország fegondja saját biztonságának fentartása, vagyis kontinentális határainak és gyarmataival való közlekedésének biztosítása. De kontinentális határain túl egy hatalmas biztonsági zóna van, amely értékes Franciaország számára és amelyben bizonyos mértékig Franciaország jövője áll. Franciaország mindehett ott lesz és egyesíteni fogja erőfeszítéseit azon törekvésekkel, amelyek a béke és az igazság szolgálatába állíthatók.

A palesztinai angol kormány 4870 bevándorlási certifikátot adott ki

A zsidó bevándorlás felfüggesztéséről szóló hírekkel ellentétben az angol kormány kiadta az esedékes félévi certifikátokat

PÁRIZS, október 27. Ugyanakkor, amikor a különböző távirati irodák arról számolnak be, hogy az angol minisztertanács a palesztinai zsidó bevándorlás ideiglenes betiltását határozta el, a Zsidó Távirati Iroda párizsi központja telefonon arról értesíti az Uj Keletet, hogy a palesztinai kormány kiadta az esedékes félévre a bevándorlási certifikátokat. A következő félévre a palesztinai kormány 4870 certifikátot adott ki, részben kapitalisták részben munkások részére, ami mintegy 15—16 ezer bevándorlót jelent.

A certifikátok kiadásának óriási politikai jelentősége van. Emlékeztet ugyanis, hogy a kairói pónarab kongresszus szent háborúval fenyegetőzött arra az esetre, ha az angol kormány nem vet véget a zsidók bevándorlásának. Ugyanezzel a követelessel állt elő Londonban Irák külügyminisztere is. Rendkívül figyelemre méltó, hogy az arab fenyegetések ellenére Anglia nemcsak, hogy nem állította meg egy pillanatra sem a zsidó bevándorlást, hanem az új bevándorlási kvótát simán és zökkenésmentesen bocsátotta ki.

Rendszeres járatok

az Egyesült Államokba, Kanadába, Ausztráliába.
KÖZEP-AMERIKÁBA:
Kuba, Mexikó.
DÉL-AMERIKÁBA:
Argentina, Paraguay, Uruguay.
AFRIKA (Marokkó)
holland, belga és francia hajókon.
EGYIPTOMBA és PALESZTINÁBA
a Serviciul Maritim Roman hajóin.

Felvilágosítást és prospektust küld a
Holland-Amerika Linie
vezérképvislete.

Vezetője: L. H. L. LAZAROVITZ.

Bucaresti, C. Victoriei 70 et. I tel. 441-65.
Timisoara, Str. Veneția 2, telefon 39-89.
Oradea, Bulv. Ferdinand 4, tel. 15-90.

Tiltott könyvek és röpiratok terjesztői a hadbíró előtt

Cluj, október 27. A kolozsvári katonai törvényszék nagyszabású légióárius pert kezdett el tárgyalni csütörtök délután négy órakor. A katonai törvényszék kapujában fegyveres örök állják útját a tárgyalásra igyekvőknek. Kizárólag az előre bejelentett védőket és az újságírókat engedik be a tárgyalóterembe, ahol a vádlottak részére elkerített helyen összesen 14 vádlott áll. A pernek 20 vádlottja van, ezek közül hat a letartóztatása elől ismeretlen helyre távozott.

A vádlottak fiatalemberek. Eppen ezért szinte kéri közülük egy galambosz férfi. Különböző foglalkozás van képviselve a vádlottak között. Van közöttük tanár, magántisztviselő, ügyvéd, nyomdász, lapakvizitőr, munkás stb. A vádiratból kitétnik, hogy augusztusban a szebeni Trifu-féle nyomdában tiltott könyvet és légióárius kiáltványokat nyomtattak ki, amelyet külön futárok terjesztés céljából két akta-táskában Kolozsvárra hoztak.

A vádlottak padján ül a szebeni nyomda tulajdonosával együtt a nyomda egész személyzete, valamint a könyvkötő és inasok, akik a nyomdából kötés céljából elszállították a kinyomtatott könyvet. A könyvkötő, a fiatalok közül feltűnően kirívó öreg ur, Mihály Kálmán, magyar nemzetiségű, román nem is tud, románus fordított vallomását az egyik ügyvéd olvassa fel.

A kolozsvári vádlottak egytől egytől tagadják, hogy részük volt a tiltott mozgalom propagandájának terjesztésében. Az a két fiatalember, aki az akta-táskával Szebenbe utazott azt vallotta, hogy nem volt tudomása arról, mit kell Kolozsvárra hoznia az akta-táskában. Egyébként bevallják, hogy a pártok felosztása előtt résztvettek a légióárius mozgalomban, de azóta nem foglalkoztak politikával.

A szebeni vádlottak közül a nyomdatulajdonos és nyomdászai azt vallják, hogy semmiről nem tudnak. A nyomdatulajdonos a rossz konjunkturára hivatkozva magyarázza meg, hogy elvállalta a könyv kinyomtatását, de tagadja, hogy a légióárius mozgalomhoz köze volna. A nyomdászok és inasok viszont elmondták, hogy ők főnökük parancsát teljesítve dolgoztak, de azt sem tudták, hogy a könyvben és a kiáltványban miről van szó. Ugyanezt ismétlik meg a könyvkötő munkások is. A tárgyalás lapzártakor folyik.

Katonaszökevény gyilkosságát követelt el Gyöngyösön

Gyöngyös október 27. Saj. tud. Egy katonaszökevény borzalmas módon elkövetett gyilkosságát jelentik Gyöngyösről. Szerda délután a Hordó és Faipari Rt. Zombori László nevű 45 éves munkavezetőjét több kézzsurással meggyilkolta Sőtényi László segédmunkás, akit igazgató természetű miatt elbocsátottak állásából. A gyilkos munkás bosszúból ölte meg a munkavezetőt. Mint később kiderült, romániai katonaszökevény volt, aki alkalmi munkát kapott a gyárban.

FRATERNITAS R. T. CLUJ NYOMÁSA.
BUN DE IMPRIMAT